

Llegir i escriure – Autors diversos

Des dels inicis històrics del text, els escriptors han reflexionat sobre les combinacions possibles del llegir i l'escriure (escriure sobre el llegir, llegir sobre l'escriure sobre l'escriure, etc.), fins al punt que les millors pàgines sobre la novel·la es deuen a novel·listes com E.M. Forster, Milan Kundera, Stephen Vizinczey o Vladimir Nabokov, de la mateixa manera que les millors pàgines sobre el conte les han escrit Poe, Txèkhov o Cortázar. A l'hora de llegir crítiques de poesia, el mateix Eliot confiava més en els crítics que eren poetes que no pas en els que no ho eren, igual com Graham Greene no va entendre mai com es podia criticar una novel·la sense haver provat mai d'escriure'n una.

La distinció maniqueista entre «crítics» i «creadors», tan ridícula com interessada, ha estat utilitzada sobretot per dos col·lectius extrems: els escriptors de filiació romànticofloralesca ofesos davant una valoració negativa de la seva obra, i els erudits professionals que han confós la pràctica de la lectura amb una ciència exacta. Els quatre textos de Henry James, T.S. Eliot, W.H. Auden i Doris Lessing que ha recopilat i traduït Jordi Larios (poeta i *tanmateix* professor de literatura) serveixen per recordar que, com escriu un dels escriptors antologats, «l'art viu de la discussió, de l'experiment, de la curiositat, de la varietat de temptatives, de l'intercanvi d'opinions i la comparació de punts de vista».

La majoria dels textos de *Llegir i escriure* estan dedicats a reflexionar sobre l'escriptura de la lectura, és a dir, sobre la crítica en totes les seves accepcions. A l'article *La tradició i el talent individual*, T.S. Eliot hi exposa la seva cèlebre tesi, segons la qual el poeta ha de ser tan conscient del seu paper en la història de la literatura que es podria afirmar que, a l'inrevés del tòpic, ve a ser una mena de crític frustrat. Aquest nivell d'exigència crítica en l'autor és paral·lel al nivell de llibertat lectora que proposa Doris Lessing al seu pròleg d'*El quadern daurat*. A partir de la irritació que li causa una crítica negativa del seu llibre, l'escriptora arriba a la conclusió que l'escriptor busca en el crític un *alter ego* que el jutgi a partir del que ha volgut aconseguir. El tipus d'educació que reben els crítics fa que aquest *alter ego* no existeixi en la vida real ja que, segons Doris Lessing, els estudiants de literatura passen més temps llegint crítica i crítica de la crítica que no pas llegint poesia, novel·les, biografies i narracions «sense que això sigui considerat trist ni ridícul». La solució, doncs, és llegir directament els textos i fer-se'n una idea pròpia. L'autora d'*El quadern daurat* acaba el seu pròleg amb una curiosa declaració: el llibre només és capaç de fer pensar i de promoure el debat quan no s'entén el seu pla, la seva forma ni la seva intenció.

Gairebé un segle abans, Henry James havia esmerçat menys passió a expressar una opinió semblant: el crític no ha de plantejar-se la idea, el tema, la *donnée*, sinó que ha de centrar-se en l'execució, és a dir, en l'ús que l'autor hagi decidit fer-ne. El crític no pot discutir el punt de partida, ja que això el conduiria a dictar a l'autor el que ha de

fer, en comptes de concentrar-se a dilucidar si ha aconseguit el que desitjava. En un altre passatge de l'article, Henry James recupera una idea que pot resultar massa simbolista per als partidaris aferrissats de l'ofici: és més important la percepció que l'escriptura, ja que el saber fer es supedita al saber veure.

W.H. Auden va expressar les seves idees a l'entorn de la literatura mitjançant l'aforisme, ja que considerava que la crítica sistemàtica estava mancada de vida. Les seves notes sobre el llegir i l'escriure són potser les més incisives de la selecció realitzada per Jordi Larios. En reproduïxo dues: «El plaer no és en absolut un guia crític infal·lible, però és el menys fal·lible de tots». Tota crítica, fins la més erudita, és fruit del gust personal, i tot l'edifici argumental que basteix el crític no té altre pretensió que intentar objectivar una sensació personal i intransferible. La segona nota, d'una humilitat modèlica, té la virtut de reconciliar dues disciplines -llengua i literatura- que han acabat divorçant-se: «El poeta és el pare del poema; la mare és una llengua.» I a continuació, Auden afegeix: «El poeta no sols ha de festejar la Musa, sinó la Sra. Filologia».

Tots quatre autors, dos poetes i dos novel·listes distants en el temps, l'estil i la ideologia, parteixen d'una mateixa idea: el llegir no fa perdre l'escriure, sinó que n'és la condició indispensable. El doctor Samuel Johnson ja havia expressat una idea semblant: «No us refieu de qui ha escrit més llibres dels que ha llegit.»